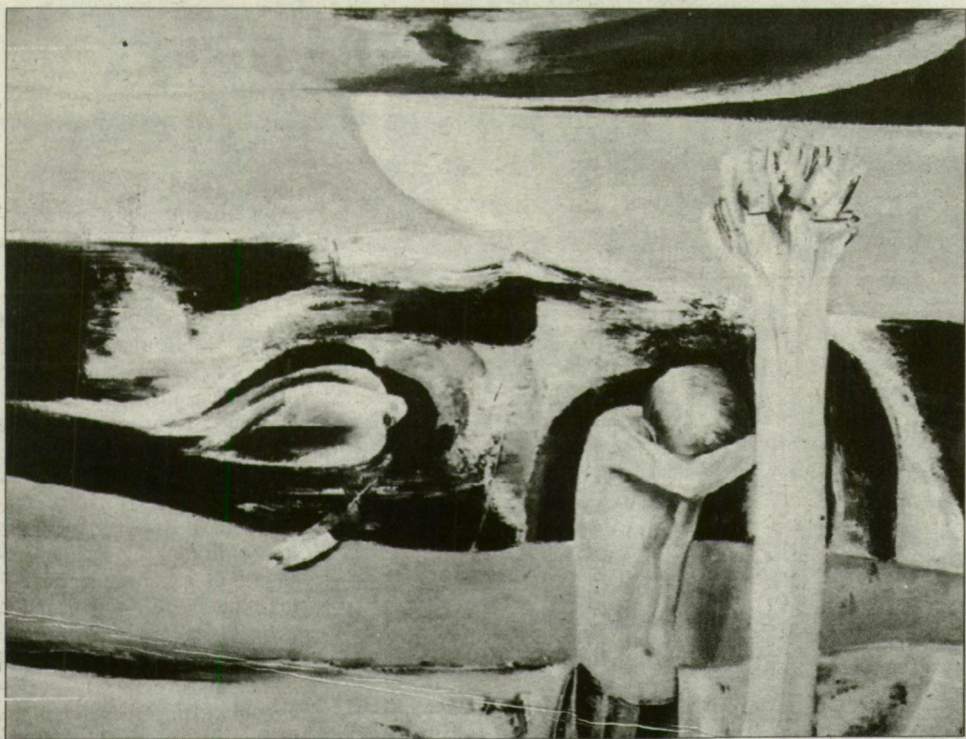

Dér István: Galambját sirató fiú (1973)

Életteli csend

Dér István (1937-1993) emlékkiállítás

Már korai munkái is érekesek, tanulságosak. Egy fortyogó indulatú, erőteljes fiatalember jelenik meg előttünk, akinek a témaválasztás nem okoz különösebb gondot. Mert először a gyerekkorát akarja kifesteni magából. A tágas pusztai élményét, majd vaskos ökröket és szépséges lovakat, nem is szólva a karakteres parasztfigurákról. Mégsem enged a témák szeszélyes, szírekes csábításainak. Őt az élet átfogóbb érvényű, kitüntetett helyzetei érdeklik. Az élet és a halál, a munka és a pihenés, vagy az ünnepek és hétköznapok képi alternatívái (pl. Kenyérévő, Itatás, Hét ló).

Képein alig kaptak helyet az érett, telt koronájú fák, a zöldes tónusok. Inkább a szikárabb, nyitottabb évszakokat kedvelte. Amolyan őszi egyéniség volt. Másrészt meg a föld fiát tiszteltük Dér István festőművészen. Aki Csanádpalotáról jött: a kétkezi, paraszt emberek világából. Ám szegedi polgárként és festőként is mindvégig hű maradt eredendő környezetéhez. Úgyhogy egy zárt tartású, szigorú tekintetű, méltóságos, konok, de meleg szívű alkotó művei között vagyunk (Móra Ferenc Múzeum, II. emeleti nagyterme.)

Festői beszédmódját is az összefogottság, a zártság jellemzi ekkoriban (60-as évek). Az egyik oldalon sötét, vaskos, szerkezeti elvű kontúrokat alkalmaz, másfelől pedig a grafikus traktálású kontrasztok és dekoratív színakkordokra

hagyatkozik. Így képei hatásrendjében a drámaiság, a lírai finomság és a monumentalitás ötvöződik. Egészében azonban a mértanias formateremtés határozottsága dominál a műveken. Ami óhatatlanul elárulja, hogy Dér Istvánból az elemen-

tárisabb szobrászi véna sem hiányzott. És mégis: a Parasztpietá drámai expresszivitásában egy korai festői remeklésről kell tudomást vennünk.

A 70-es évek környékétől viszont nyitottabbá, dinamikusabbá és egyre lírikusabbá válik Dér István piktúrája. Ha korábban a természet, a munka és a közösség dimenzióiban gondolkodott (pl. Mártélyi gótika, Tavaszvárók), akkor most a családi szeretet intimizálása és a meditatív, magányos létezés titkai lépnek előtérbe (pl. Apám galambokkal, Piró, Galambját sirató fiú). Az alkotó valójában itt talált rá legjobbra, legigazibbra festői énjére. Felfedezte a monokrómbarnás, sárgás tónusok belső gazdagságát, ahogyan az organikus, levegős képszerkesztést is magáévá tette. Igaz, figurái ezúttal már kisebbek, törékenyebbek lettek. Ám ezek az alakok ilyenformán is beágyazódnak a természet, a kozmikusabb létezés átfogóbb rendjébe. Szó, ami szó: itt már a festői térteremtés megkapó, mágikus közegében vagyunk. Ahol minduntalan levelek susognak, nádak zizegnek és fények szikráznak. Pedig a felületeken csend honol. De életteli csend.

A 75-ös esztendő egy újabb periódus kezdetét és végét is jelzi. A művész maga mögött hagyja a realiztikusabb látványokat, hogy a lírai absztrakciók birodalmába is utat törjön magának. Mint ahogy ezt meg is tette (pl. Szitakötő nász, Tiszavirág).

Dér István festőművész – a vásárhelyi iskolával együtt – a természet- és embercentrikus művészet egyik utolsó, számottevő mohikánja volt. Mégsem tudta létrehozni monumentálisabb művészi katedrálisát. A nagy életművet. Holott képességei adva voltak ehhez! Ámde egy értékekkel teli, tisztesebb „templomnak” is megvan a maga távlatosabb becsülete.

Szuromi Pál

■ Miből, s hogyan élünk?

Egy teremben harminchat diák

Az általános iskolákban évről évre alacsonyabb a létszám: Csongrád megyében például az 1990/91-es tanévben 25 492 volt az 5-8. osztályba járók száma, 1992/93-ban pedig már csak 22 417. Egy osztályteremre a fent említett két évben 24, illetve 22 tanuló jutott. A középiskolába járók ennél jóval mostohább körülmények közé kényszerültek ugyanezen időszakban: 1990/91-ben egy osztályteremben 35 diáknak kellett tanulnia, 1992/93-ban pedig 36-nak. A nappali tagozatos gimnazisták létszáma megyénkben 1990/91-ben 5670 fő volt, 1992/93-ban 6374, a szakközépiskolásoké pedig 9252, illetve 10 186. Csongrád ezzel azok közé a megyék közé tartozik, amelyekben a 15-18 éves korú népességből a legtöbben tanulnak.

Az országban az idén zárult tanévben egyébként az alap- és középfokú oktatásban 1977 ezren, az előző tanévinél 36 ezerrel (a három évvel korábbiánál pedig 98 ezerrel) kevesebben vettek részt. A tanulólétszám megoszlása a különböző iskolatípusokban jelentős különbségeket mutat. Országos méretekben elsősorban a szakmunkásképző iskolai képzés szűkült, míg az alacsonyabb szakképesítést adó szakiskolai oktatás bővült. A középiskolákban tanulók létszáma 1990-92-ben 31 ezerrel, tavaly további 7600 fővel növekedett. Csongrád megyében a legutóbbi tanévben szakközép-

A demográfiai hullám és a gazdasági változások alakulása erőteljesen kihatott az utóbbi négy-öt évben az oktatásra, a szakképzésre.

iskolába a diákok 41 százaléka járt, szakmunkásképzőben 30 százaléka tanult, gimnáziumban 26 százaléka, szakiskolában 3 százaléka. Növekedett ebben az időszakban a gimnáziumok népszerűsége (szerepet játszva ebben a konkrét szakmaválasztás ilyen módon való elodázhatósága, illetve a felsőfokú képzési keretszámok bővítése). Az 1993/94-es tanévben szűkebb pátriánkban a középfokú iskolában tanuló minden száz diák közül a négy évvel korábbihoz képest néggyel több a gimnazista. A szakmunkásképzők népszerűségének csökkenése mellett – jelenleg 10 százalékkal kevesebb diák tanul e képzési formában Csongrád megyében, mint az előző tanévben – továbbra is a gyakorlati oktatás feltételei. A gazdaságban végbemenő változások miatt csökkentek, veszélybe kerültek az üzemi oktatási helyek.

Tavaly egyébként az országban 72 ezren tettek érettségi, képesti vizsgát, további 8 ezren szereztek technikus minősítést. A 18 éves korostól egyharmada viszont semmilyen szakképzettséget nem szerzett.

Szabó Magdolna

Már a papagáj is tudja, hogy telefonon várjuk hirdetését! 7-19-ig: **481-281** (Csak felárral és gyászkielégítéssel)
8-12, 14-17-ig: **318-999**
DÉLMAGYARORSZÁG 7-15-ig: **320-239**

Miss Hungary '94 - Szegeden

Szegeden rendezik a MISS HUNGARY '94 szépségkirálynő-választás területi elődöntőjét, a Hotel Hungaria éttermében, augusztus 5-én, pénteken este 8 órakor. Sorrendben ez az ötödik és egyben utolsó elődöntő, ezt már csak a budapesti augusztus 9-i közép-döntő követi, és augusztus 13-án a végső verseny: a döntő.

A szegedi elődöntőn 24 hölgy indul a zsűri pontjaiért és a közönség szavazataért, a zsűri hét, míg a jelenlévő közönség egy hölgyet juttat tovább.

A zsűri elsősorban szegedi „szakértőkből” áll, de a verseny tisztaságát az szavatolja, hogy a versenyzők nem ismernek senkit sem a zsűriből, s a zsűri tagjai olyan későn kapják meg a felkérést, hogy véletlenül se tudjanak még a próbára se elmenni.

A díj itt a továbbjutás. De akik a végső összecsapáson indulnak és nyernek, azok egy csodaszép Renault gépkocsi tulajdonosai lesznek. Az első három helyezett hölgy már így távozhat a Budapesti Kongresszusi Központból.

Az első lépcsőfok tehát a szegedi elődöntő, amelyre szeretettel vár a rendező MISS HUNGARY versenyigazgatója minden érdeklődőt. (Előre is lehet helyet foglalni a Hungaria Hotel recepcióján.)

■ Szellemes meglepetéssel is szolgált a kiváló humorú művész: ha jól sejtem, az „Ott fogsz majd sírni, ahol senki se lát” kezdetű magyar sláger még bizonyára soha, sehol nem szólt meg ilyen feldolgozásban, mint most, a néhai Louis Armstrong világhírű klarinétosának hangszerén.

■ **Amerikában született. Hogyan és mikor kerültek a szülők Amerikába?**

– Apám 1927-ben indult el szerencsét próbálni Mezőkövesdről. Egy acélgyárban talált munkát, de volt házimester is. Engem villamosmérnöknek akart taníttatni, de én a muzsika mellett döntöttem. Nem bántam meg a választást, pedig a villamosmérnökök legtöbbször milliommósok lettek. A barátom mesélte, hogy látta egyszer egyik koncertünkön apámat, amint a könnyeit törölgette. Talán akkor bocsátott meg. Ha úgy tetszik, a háborúnak köszönhetem a diplomámat. Önkéntesnek jelentkeztem az amerikai hadseregbe, ezért a háború befejezésekor a katonaság vállalta az akadémiai taníttatásomat.

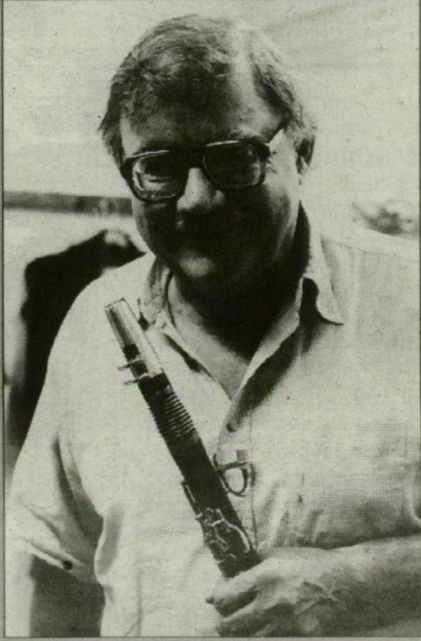
■ **Hogyan lett Armstrong klarinétosa?**

– Véletlenül. Volt egy fekete barátja, akivel több mint húsz évig muzsikált együtt. Ez a szenzációs klarinétos meghalt és akkor jutottam eszébe Armstrong menedzserének.

■ Újszegeden, Armstrong klarinétosával Helló Joe bácsi!

Joe bácsi mindent tud, amit klarinét, klarinétról, klarinétal tudni lehet. Egyik pillanatban, mint a vaj, oly puhán olvadnak ki a hangok hangszeréből, másszor trillázva fúj madárdallamokat, néha pedig segélykiáltó, vagy örömteli visítás szakad ki az aranyfűvös klánétájából. Joe bácsi az Újvilágban született, de magyarul is kiválóan beszél. Louis Armstrongot per Lajosnak emlegeti, mindenkit tegez, búcsúzóul meglapogatja a hátamat. Joe bácsi, azaz Joe Murányi, a Molnár Dixieland Band vasárnap esti, szabadtéri koncertjén elbűvölte a közönséget. A klasszikus, nagy dixie- nóták mellett óriási improvizációkkal örvendeztette meg a publikumot.

(Fotó: Révész Róbert)

Mikor bemutatkoztam kiderült, hogy a mester emlékszik rám, hallott már muzsikálni az akkori együttesemmel. El sem tudom mondani, milyen boldog voltam, hiszen Armstrong a jazzmuzsika csúcsművésze. Nála jobban senki nem érezte

ezt a zenét. Amellett, szerény és halk szavú ember volt. És nagyon kitartó. Nemrég újra láttam a Jó reggelt Vietnam! című filmet. Azokat a fekete-fehér felvételeket velünk készítették. Emlékszem, igen hideg, szeles idő volt. Alig tud-

tuk nyomkodni a billentyűket, semmi kedvünk nem volt a muzsikáláshoz. Armstrong addig lelkesített bennünket, hogy végül kiválóan megcsináltuk a felvételt. Mikor meghalt, mi a zenészei ott álltunk a koporsója mellett, de a menedzser

már az emlékhangverseny jegeit árulta a gyászoló közönségnek. Hiába, Amerika ilyen furcsa világ.

■ **Hogyan ismerkedett meg Molnárékkal és miért vállalta velük már sokadszor a fellépést?**

– Egy New York-i barátom adott a kezembe egyszer egy Molnár Dixieland lemezt. Meghallgattam és nagyon tetszett. Molnár Gyula zseniális klarinétos. És a jó szolista-hoz társul még két remek ritmus-érzékű művész, Garay Márta zongorista és Kiszin Miklós bőgős. Ez már egy alapharmonika, ehhez jönnek a többiek, akik mindnyájan vérbeli muzsikusok. Bár van hagyománya, mégis különlegesség egy nő a dixie- együttesben. Márta fergeteges dinamikája, nagyon kell a jó hangulathoz. Az igazság az, hogy mikor nyolc évvel ezelőtt először ide látogattam, nem is gondoltam, hogy erre felé is létezik dixie. Szüleimnek maradt egy-két hazai gramofonlemez, azokról csak a cigányzenét ismertem. Időközben rájöttem, az itteni dixie teljesen más, mint az amerikai, ahol született a műfaj. Ez hallatlan izgalmas felfedezés. Lassan én is kezdek megtanulni „magyarul” dixiet játszani és meg kell mondjam, egyre jobban élvezem.

Pacsika Emilia